

Helsekonsekvensutredning

En kortversjon* av veileder for saksbehandlere

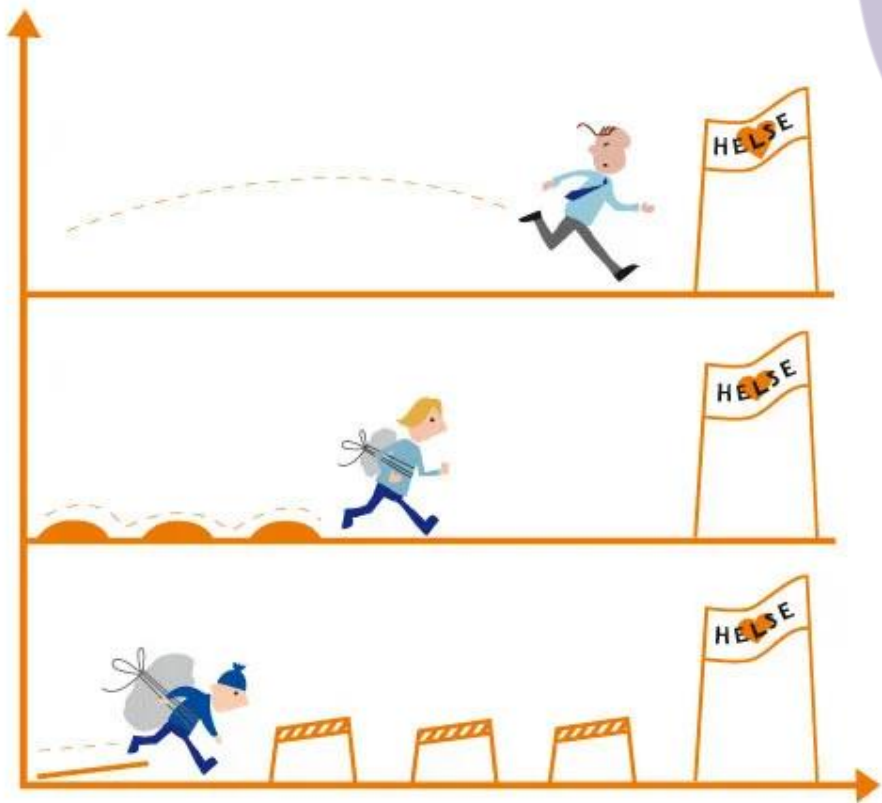
* Fullstendig veileder m/lenker ligger på intranett, se [By- og samfunnsplanlegging/Beredskap og samfunnsutvikling/Folkehelse/Helsekonsekvensutredning](#).

Stavanger
kommune

Innhold

- [Helsekonsekvensutredning – en kortversjon av veileder for saksbehandlere](#)
- [Kort fortalt](#)
- [Helsekonsekvensutredninger i aktuelle saker og veiledere](#)
- [God helse og god politikk](#)
- [Hvorfor gjøres helsekonsekvensutredninger?](#)
- [Hvordan bygge opp en helsekonsekvensutredning?](#)
- [Når er det mest aktuelt å gjøre en helsekonsekvensutredning?](#)
- [8 prinsipper i nasjonal strategi for utjevning av sosiale forskjeller](#)
- [Familie og oppvekstvilkår](#)
- [Skole og utdanningsmuligheter](#)
- [Arbeidsliv og arbeidsmiljø](#)
- [Helsefremmende levestandard](#)
- [Helsefremmende og bærekraftige lokalsamfunn](#)
- [Sykdomsforebygging](#)
- [Inkludering og mangfold](#)
- [Klima og miljø](#)

Kort fortalt

Vi skal arbeide for en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller. (§1 i folkehelseloven)

Dette betyr at vi jobber med de faktorene som påvirker folks helse for å sikre at alle – uansett bakgrunn – får gode muligheter i livet.

Helsekonsekvensutredninger i aktuelle saker og veiledere

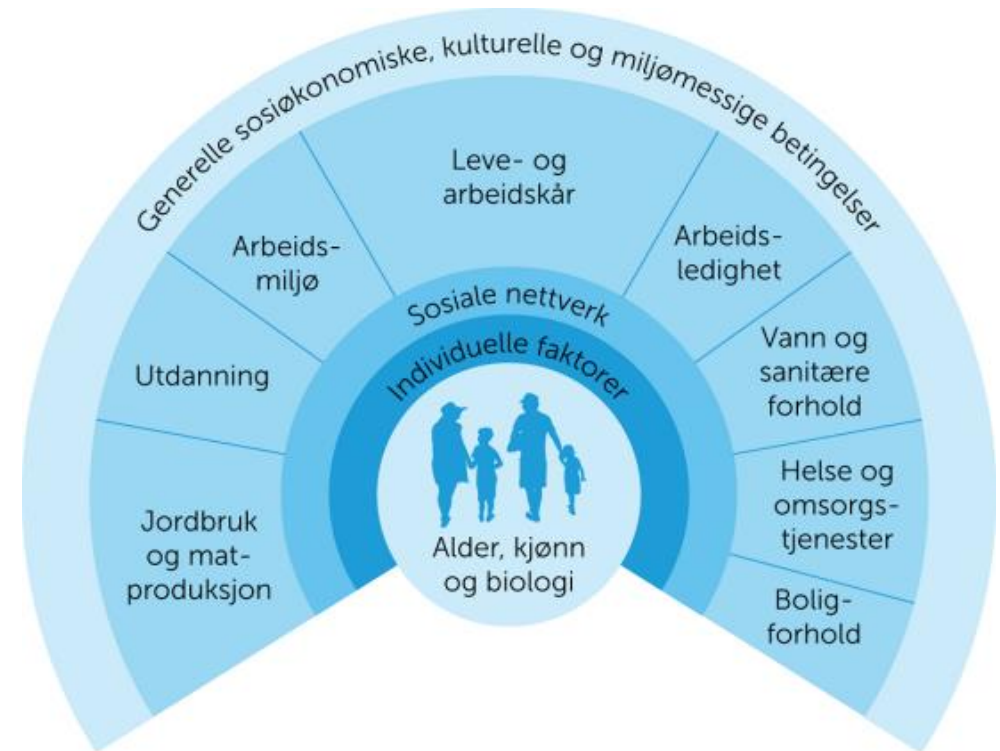
Stavanger kommune fikk i februar 2023 en ny [strategi for folkehelsearbeidet 2023-2030](#) som bygger på kommuneplanen. I vedtaket som ble gjort i kommunestyret står det:

«Helsekonsekvensutredninger innarbeides i aktuelle saker og veiledere»

"Folkehelsearbeid er samfunnets innsats for å påvirke de faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse." (Folkehelseloven §3)

"Vi bygger fellesskap ved å være nære, åpne og nyskapende." Dette er visjonen som alt kommunalt arbeid bygger på! Stavanger kommune vil gi innbyggerne muligheter til å leve gode liv. Helseproblemer, utenforskap og manglende deltakelse har store samfunnskostnader. Helsefremmende innsats er investeringer vi som samfunn gjør for at flere skal kunne leve gode liv og deltar i arbeids- og samfunnsliv. Helsefremming er en prosess som gir folk økt kontroll over eget liv og gir dem muligheter til å forbedre egen helse (WHO).

Med din erfaring og fagbakgrunn oppdager du faktorer som har betydning for folks helse. Du bidrar inn i folkehelsearbeidet ved å legge til rette for helse, trivsel og gode sosiale og miljømessige forhold. Slik jobber du målrettet for at alle- uansett bakgrunn - får de samme mulighetene i livet. Et samfunn som gir barn en god oppvekst, utdanning og muligheter uavhengig av familiebakgrunn, får flere gjennom utdanning og inn i arbeid. Bonus er den tilliten og tryggheten vi bygger vårt samfunn på!

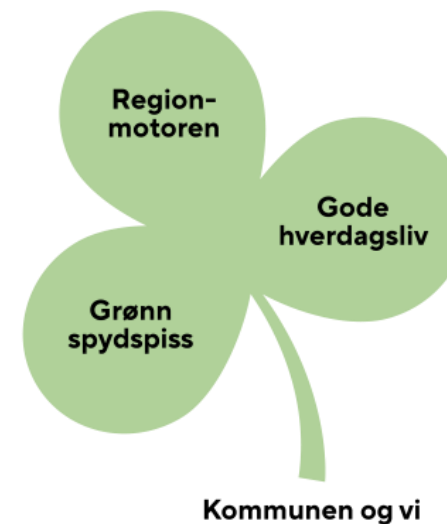

God helse og god politikk

God helse er et resultat av god politikk. De folkevalgtes beslutninger påvirker våre liv, og det er stort sett grep på samfunnsnivå hvor folks atferd endres som har best helseeffekt. Skal folk gå og sykle mer, må dette gjøres til det mest attraktive alternativet. Sunn mat må gjøres billigere, og usunn mat dyrere. Skole, utdanning og arbeid må prioriteres og legges til rette for. Røykeloven, trafikksikkerhetstiltak og arbeidsmiljøloven er eksempler på tiltak hvor politikerne har vist vilje til å ta i bruk strukturelle virkemidler for å bedre folks helse. I årene som kommer vil helseutfordringene føre til større press på velferds staten og kommunens økonomi.

Denne veilederen er utarbeidet til deg som skal vurdere hvilke konsekvenser en plan, en sak eller et tiltak har for helsen til innbyggerne i Stavanger kommune. Det mest grunnleggende du trenger å vite er:

- 1) Hvorfor gjøres helsekonsekvensutredninger?
- 2) Hvordan bygge opp en helsekonsekvensutredning?
- 3) Når er det mest aktuelt å gjøre en helsekonsekvensutredning?

Veilederen finner du også på intranettet under By- og samfunnsplanlegging/Beredskap og samfunnsutvikling/Folkehelse/Helsekonsekvensutredning

1. Hvorfor gjøres helsekonsekvensutredninger?

Helse i alt vi gjør innebærer at det kommunen foretar seg på alle nivåer har en helsemessig betydning.

Føre var innebærer å fremme god helse og redusere risiko for helseskade, psykisk uhelse og snikende kriser.

Utjevne sosial ulikhet i helse

Innebærer å sikre at alle uansett bakgrunn, får muligheter til å utvikle en livsstil som bidrar til god helse

En frisk befolkning er den største kapitalen vi har. Hensikten med å utrede helsekonsekvenser er å identifisere de faktorene som fremmer/hemmer god helse og forebygge sykdom blant innbyggerne i Stavanger kommune.

Når trivsel og helse fremmes, kan flere leve gode liv, være i jobb, bidra i samfunnet og være en del av fellesskapet. Det fører igjen til at færre trenger hjelp og behandling i helsevesenet. Innsatsen får også betydning for samfunnsøkonomien da den bidrar til langt mindre sykefravær, noe som sparer samfunnet i form av produksjonstap og direkte kostnader til lønn under sykdom. I en tid med økende kapasitetsutfordringer i helsevesenet, er det nødvendig å tenke langsiktig og være føre var i all planlegging. Det er en følge av at vi får stadig mer komplekse og kostbare sykdommer, og flere eldre lever lenger med kroniske sykdommer,

Helsekonsekvensutredning er en metode som skal sette oss i stand til å beskrive forventede konsekvenser ved å foreta et tiltak eller påvirke/endre eksisterende forhold i samfunnet. En konsekvensutredning innebærer videre en kartlegging av konsekvenser for miljø, naturressurser, sosial- eller økonomisk bærekraft. Konsekvensutredninger brukes i alle former for planlegging. Det er også utarbeidet en veileder for planer etter plan- og bygningsloven.

Gjennom ny kunnskap vet vi at det helsefremmende arbeidet skjer på alle nivåer i samfunnet. Derfor snakker vi om "helse i alt vi gjør", og bruker gjerne modellen på side 4 for å forklare hvordan ulike faktorer påvirker innbyggernes helse. Det innebærer at alt fra energi-, vann- og luftkvalitet, mat, boforhold og nærmiljø påvirker folks helse. Og mest av alt, de nære relasjonene. I en helsekonsekvensutredning er det derfor naturlig å vurdere hvordan tiltaket/planen påvirker de ulike helsefaktorene.

2. Hvordan bygge opp en helsekonsekvensvurdering?

Forslag til disposisjon for en helsekonsekvensutredning:

1. Innledning
2. Analyse
3. Tema og påvirkningsfaktorer for folks helse
4. Vurdering av helsekonsekvenser og forslag til politisk vedtak

Analyse:

- Hvordan berører saken/planen viktige tema som gjelder helse i befolkningen?
- Har du i saken vurdert hvilke faktorer som får betydning for folks helse?
- Har du funnet fram til positive helsefaktorer som bør bevares eller forsterkes?
- Hvilke helsekonsekvenser er du mest bekymret for?
- Hvilke framtidige gevinster av helsefremmende tiltak ser du?
- Hva vil dine anbefalinger om nye langsiktige og helsefremmende tiltak være?

For hver krone vi investerer i forebygging, får vi i gjennomsnitt 14 kroner tilbake!

Et godt folkehelsearbeid er en god samfunnsinvestering. Det er behov for mer kunnskap om effekt av tiltak og samfunnsøkonomiske analyser for å vurdere gevinstpotensialet. For eksempel er én av ni personer i Norge 70 år eller mer, mens det i 2060 beregnes at hver femte person vil være 70 år eller mer.

En sykehjemsplass koster kommunen i snitt kr 1 million kroner per år. Bruker vi kr 100 000,- per år på å holde en gruppe med 50 eldre oppegående fysisk og sosialt, vil dette tiltaket være inntjent hvis bare én av disse 50 utsetter behovet for sykehjemsplass med 36 dager. Folkehelse må derfor ligge til grunn i alle politiske avgjørelser, for alle vedtak har en konsekvens for folkehelsen, enten negativ eller positiv. Vurdering av helsekonsekvenser i politiske saker må komme like automatisk som økonomi gjør i dag.

En god utredning gjør det mulig for politikerne å vurdere kvaliteten på beslutningsunderlaget og få en tilfredsstillende oppfatning av virkningene tiltaket eller planen har for miljø og samfunn. Konsekvensutredningen beskriver hva som er gjort og hva som ikke er gjort, og mulige utfall for folks helse. Beskrivelsen omfatter positive, negative, direkte, indirekte, midlertidige, varige, kortsiktige og langsiktige virkninger. Dersom det er noe som tyder på at det mangler kunnskap om viktige forhold, beskriv dette, og hvor eventuell ny kunnskap kan innhentes. Konsekvensutredningen beskriver de elementene som kan bli påvirket av tiltaket/planen, og foreslå derfor de første skritt i rett retning.

3. Når er det mest aktuelt å gjøre en helsekonsekvensutredning?

Nasjonale myndigheter arbeider med en nasjonal standard som enda ikke er klar. Før denne foreligger, starter vi i Stavanger kommune med helsekonsekvensutredninger i de mest aktuelle sakene/planene som:

- har forskrift om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven.
- innebærer utbygging eller ny infrastruktur i det fysiske miljø, ref. miljørettet helsevern og ROS-analyse.
- innebærer samfunnsutvikling med tanke på innovasjon og tjenesteutvikling, ref. ROS-analyse.

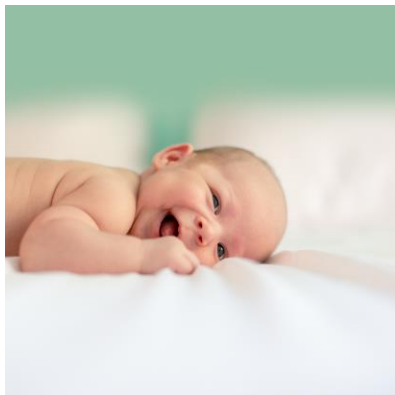
8 prinsipper i nasjonal strategi for utjevning av sosiale forskjeller

1. Gi alle barn den beste starten på livet.
2. Sette alle barn, unge og voksne i stand til å maksimere evnene sine og ha kontroll i eget liv
3. Skape et rettferdig arbeidsliv og godt arbeidsmiljø for alle
4. Skape en helsefremmende levestandard for alle
5. Skape og utvikle helsefremmende og bærekraftige lokalsamfunn
6. Styrke rollen til og virkningen av sykdomsforebygging
7. Kjempe mot diskriminering og rasisme og konsekvensene av dette
8. Fremme miljømessig bærekraft og rettferdig fordeling av helse .

Meld. St. 15 (2022–2023) Folkehelsemelding – rapport ledet av Marmot

Familie og oppvekstvilkår

Det første av prinsippene, som ligger til grunn for folkehelsemeldingen 2023, er at alle barn skal ha en god start på livet. Grunnlaget for god helse er en trygg oppvekst, sunn mat og høy grad av sosial og emosjonell støtte, sterke relasjoner og gode helsevaner. Familien du vokser opp i, har avgjørende betydning for livet, og er den viktigste faktoren for en god oppvekst.

Hva påvirker barns muligheter for en god start på livet?

Familiens levekår: Rammene rundt dem som velger å få barn er viktig. God eller dårlig ernæring, trygghet og andre helsefaktorer påvirker barnet helt fra fosterlivet. I tillegg er en egnet bolig som dekker boligbehovet viktig. Trangboddhet er en økende problem i Stavanger.

Helseatferd i familien: Trygghet, gode relasjoner og vaner, et godt nettverk og en aktiv livsstil styrker familien. Barn som vokser opp i familier der fellesskap, tilhørighet, trening og sunne matvaner er en naturlig del av hverdagen, får et godt fundament.

Sosioøkonomisk status: Foreldres utdanning og inntekt er viktig for barns helse og trivsel på både kort og lang sikt. Barn som lever i familier med lav sosioøkonomisk status har av ulike årsaker økt risiko for å utvikle fysisk og psykisk sykdom.

Belastninger i familien: Dette kan blant annet skyldes dårlig økonomi, stress, sykdom, rusavhengighet, vold, overgrep og høyt konfliktnivå i familien. Høy grad av belastninger kan få konsekvenser for barnets fysiske og psykiske helse på kort og lang sikt, særlig hvis barnet ikke får dekket grunnleggende fysiske og psykiske behov

Har du tenkt på hvordan kommunen...

styrker familier i forhold til livsmestring, økonomi, arbeid, bolig og nettverk?

setter krav til boligvariasjon av boligtyper, pris og størrelse i nye boligprosjekter?

stimulerer til nye, innovative og rimeligere boformer?

legger forholdene til rette for dem som vurderer å få barn?

setter inn tiltak rettet mot å styrke lavinntektsfamilier?

styrker nabolag ved at familier enkelt kan møte hverandre?

sikrer kvalitet og oppfyllelse av minimumsnormer i skole og barnehage?

Skole og utdanningsmuligheter

Gjennomført skole og utdanning er en av de tydeligste indikatorene på sosiale helseforskjeller. Et fagbrev/videre utdanning har stor betydning for fremtidige ressurser, muligheter og levekår. Å maksimere evnene sine og ha kontroll i eget liv er det andre prinsippet av Marmots 8 prinsipper. Det er derfor viktig at alle - uansett bakgrunn - får gode utdanningsmuligheter og mulighet for å lære og vokse hele livet.

Hva påvirker mulighetene for å maksimere evnene sine?

Familie og boforhold: Familiens ressurser, holdninger og kunnskap om utdanning har stor betydning for barnas sjanser for å gjennomføre utdanning. I tillegg må boligen dekke boligbehovet og eksempelvis ha plass til å gjøre lekser.

Skolemiljø og kvalitet: Et godt arbeidsmiljø i skolen er viktig. Sosial og emosjonell trygghet og arbeidsro er grunnleggende. Skolens utforming og skolegård betyr mye for trivsel og muligheter. Fysiske og psykiske helseplager og bruk av alkohol/rusmidler, gir risiko for dårligere læring, skolevegring og frafall, noe som påvirker sannsynligheten for å ta videre utdanning.

Anerkjennelse av forskjeller: Skolen skal tilpasse seg barns ulike forutsetninger og legge til rette opplæringen. Barn av foreldre med lavere utdanning presterer i gjennomsnitt dårligere på skolen og fullfører videregående skole sjeldnere. (SSB, 2022)

Tilgjengelighet til ulike læringstilbud: Kunnskap om hva som finnes av opplæringstilbud er viktig. Miljøer som kan tilby et læringsløp for alle er av stor betydning for videre utdanning, og dermed også helse.

Har du tenkt på hvordan kommunen...

sikrer at det settes av store nok arealer til skoler og barnehager?

sikrer kvalitet og nøkkelpersonell som skoleledere, pedagoger, helsesykepleiere og miljøarbeidere i skolen og helsestasjoner?

sikrer kompetanseheving for nøkkelpersonell?

utvikler kunnskap og iverksetter ordninger slik at alle kan fullføre videregående skole?

stiller skolens lokaler disponible for leksehjelp og nærmiljøtiltak?

legger til rette for lærlingeordninger og sikrer at kommunens leverandører har gode lærlingeordninger?

holder god dialog med næringsliv og utdanningsinstitusjoner for at utdanning og opplæring for folk i arbeid treffer arbeidsgivers behov i samfunnet?

Arbeidsliv og arbeidsmiljø

Arbeid og økonomisk trygghet er grunnleggende for god helse, og derfor gir det god mening, at det tredje av Marmots prinsipper er å skape et rettferdig arbeidsliv og et godt arbeidsmiljø for alle. Det gir trygghet og forutsigbarhet å vite at de grunnleggende behov for mat, vann, bolig, klær og varme er dekket. I tillegg er arbeid en kilde til mestring, identitet, personlig vekst og sosiale nettverk, noe som er viktig for helse og trivsel. Stavanger kommune har arbeidet systematisk med arbeidsmiljø.

Hvordan bidrar et rettferdig arbeidsliv og godt arbeidsmiljø til god helse?

Inntekt: Det er sammenheng mellom økonomi og helse. For majoriteten vil arbeidet være den primære inntektskilden, og det å ha en jobb er dermed avgjørende for økonomisk trygghet for de fleste. Lav eller ingen inntekt kan motsatt påvirke trivsel og stressnivå, og dette kan dessuten påvirke barns helse og utdanningsmuligheter.

Sosiale og fysiske arbeidsforhold: Godt arbeidsmiljø og gode arbeidsfelleskap er en kilde til livskvalitet, mestring, god helse, sosiale fellesskap, meningskaping, mestring og personlig utvikling. Motsatt kan dårlige arbeidsforhold føre til at arbeidstakere utsettes for fysiske, kjemiske, mekaniske, psykososiale eller organisatoriske faktorer i arbeidsmiljøet, som kan gi akutte og langvarige sykdommer. Da er det viktig med miljøretta helsevern.

Materielle ressurser: Arbeid og inntekt gir adgang til materielle ressurser, som igjen spiller inn på helsen, da det for eksempel gir tilgang til bedre boforhold, penger til å ta sunne valg og delta på fritidstilbud. Det innebærer rom for å dra på ferie og hyttetur og benytte seg av forskjellige kulturtilbud.

Har du tenkt på hvordan kommunen...

arbeider systematisk med tilgang på nye arbeidsplasser?

stiller krav om gode arbeidsforhold i kommunen og hos egne leverandører?

arbeider for å skape tillit mellom ledere og medarbeidere for å sikre gode arbeidsfelleskap?

sikrer arbeidsplasser med mangfold og inkludering, også for mennesker med særskilte behov?

sikrer god oppfølging av gravide og småbarnsforeldre?

legger til rette for møteplasser og fritidstilbud som er rimelige for de med lavinntekt.

Helsefremmende levestandard

En helsefremmende levestandard bidrar til god fysisk, sosial og psykisk helse. Næringsrik mat, søvn, trygghet, livsgleder og nære relasjoner gir god livskvalitet. Det er store forskjeller i levestandard i ulike sosiale lag i kommunen. Helse, livskvalitet og død følger sosial status, enten vi måler sosial status som inntekt eller utdanning. Alle sektorer og hele samfunnet må bidra for at vi skal oppnå reduserte forskjeller i helse og livskvalitet: nasjonale og lokale myndigheter, frivilligheten, og næringsliv.

Hva påvirker mulighetene for å oppnå en helsefremmende levestandard?

Helsekompetanse: Helsekompetanse handler om evnen til å finne, forstå, vurdere og bruke helseinformasjon. Informasjon om helsetjenester og tilbud fra kommunen er viktig for innbyggernes helse, men fordi helsekompetansen er ujevnt fordelt mellom sosiale grupper, er det ulikt hvilket utbytte ulike innbyggere får av den informasjonen kommunen kommuniserer ut.

Arv og miljø: Selv om den enkelte har et personlig ansvar for egen helse, er det ikke alt vi har kontroll over selv. Noen er mer utsatt for sykdom rent biologisk, og noen er i større grad enn andre utsatt for risikofaktorer i miljøet. For at alle skal oppnå en helsefremmende levestandard er det nødvendig å forholde seg til de ulike forutsetningene som ulike innbyggere har.

Levevaner og livsstil: Gode mat-, søvn- og trening er viktig for god helse. Å redusere røyking, rus- og alkoholforbruk vil ha uvurderlig betydning i alle befolkningsgrupper. U hensiktsmessige livsstilsvaner er knyttet til mange av de store folkesykdommene – inkludert hjerte- og karsykdommer, diabetes, kreft og psykisk uhelse.

Nettverk og sosial støtte: Å ha sosial støtte og forpliktende nettverk skaper trygghet og fungerer som en beskyttende faktor mot helsemessige konsekvenser av stressende livshendelser. Et godt sosialt nettverk og sosial støtte er imidlertid ikke noe som skal tas for gitt, og det tilfaller oftere de med høy sosioøkonomisk status enn de med lav.

Har du tenkt på hvordan kommunen...

arbeider for å minske betydningen av sosioøkonomisk status knyttet til en helsefremmende levestandard?

kommuniserer helseinformasjon til innbyggerne og sørger for at informasjonen dekker innbyggernes behov og forståelsesramme?

Jobber med helsefremmende tiltak til den generelle befolkning så vel som utsatte grupper og grupper av innbyggere som allerede er syke?

legger til rette for gode basistilbud for alle?

utformer steder og byrom som legger til rette for fellesskap?

kompenserer for at noen har små materielle og psykososiale ressurser?

Bomiljø og nærmiljøkvalitet

Hvordan vi har det, kan blant annet knyttes til der vi bor, boligen og nærmiljøet. Viktige faktorer er størrelse på leilighet, gang og sykkelforbindelser, samt sosial infrastruktur. Mennesker er flokkdyr, og vi har et naturlig behov for å høre hjemme et sted og være en del av et forpliktende fellesskap. Møter mellom kjente og ukjente, fester og feiringer - alt dette skaper vår felles kultur. Akkurat derfor er utviklingen av lokalsamfunnet så viktig. Det bidrar til samhørighet og dannelse av gode relasjoner, som er helt avgjørende for helsen.

Hva skaper og utvikler helsefremmende og bærekraftige lokalsamfunn?

Bomiljøkvalitet henger sammen med sosial mix av mennesker i ulike alder og livsfase, grøntområder, felles møteplasser og tilrettelegging for fysisk aktivitet. Kommuneplanens arealdel har et eget plandokument om [bolig og byutvikling](#) som utdyper dette.

Sosial deltakelse, fellesskap og tilhørighet: Å innrette lokalsamfunn slik at det innbyr til sosialisering og deltakelse på ulike arenaer, som i skole og gjennom arbeidsliv, nærmiljø, fritidsaktiviteter eller frivillighet, er avgjørende forutsetning for å skape og vedlikeholde sosiale nettverk, og dermed også helsen. Å bygge og vedlikeholde kulturarven er viktig.

Universell utforming: For å redusere sosial ulikhet i helse og inkludere alle, er det avgjørende at kommunen er innrettet slik at alle tilbud og tjenester er tilgjengelig for alle, uavhengig av bakgrunn, alder og helsetilstand.

Sikkerhet og kriminalitetsforebygging: Et trygt nærmiljø skapes gjennom belysning, bruk og oversikt. Områder med mye kriminalitet, trafikk, skjulte steder og dårlig vedlikehold kan oppleves som utrygge, noe som påvirker både den fysiske og psykiske helsen.

Infrastruktur og kollektivtransport: God infrastruktur legger til rette for fellesskap og kontakt, og kan øke gang- og sykkeltrafikk. God kollektivtransport bidrar til å redusere klimaavtrykket, som igjen har positiv innvirkning på innbyggernes helse.

Nærmiljøkvalitet: Et nærmiljø med lett tilgang til grøntområder, naturopplevelser, sosiale samlingspunkter og idrettsanlegg stimulerer i større grad til fysisk aktivitet og sosial kontakt blant barn, voksne og eldre. Videre påvirker nærhet til grøntområder også helsen positivt ved å bidra til mindre stress, bedre psykisk helse, trivsel og økt levetid på tvers av sosiale skillelinjer.

Har du tenkt på hvordan kommunen...

sikrer god infrastruktur som minsker klimaavtrykket?

stiller krav i utbyggingsprosjekter jfr. Plan og bygningsloven?

legger inn nærmiljøkvalitet i veiledere til regulerings- og detaljplaner og i møter med utbyggere?

arbeider systematisk med sikkerhet og kriminalitetsforebygging?

legger til rette for møteplasser utendørs og innendørs?

opparbeider parker, møteplasser, fritids-, kultur- og aktivitetstilbud?

sørger for at offentlige rom og tilbud er universelt utformet?

bidrar til å ta vare og utvikle vår felles kulturarv?

støtter frivillige organisasjoner, trossamfunn og kulturliv?

stiller bygg tilgjengelige for arrangement?

Sykdomsforebygging

Tanken bak folkehelsearbeidet er å forebygge sykdommer før de oppstår. Vi har mye kunnskap om hvor vi skal legge inn trykket for at flest mulig får leve gode liv. Ved å sette inn innsatsen tidlig, oppnår vi i tillegg et minsket press på helsevesenet. Og en vei til sykdomsforebygging er gjennom det helsefremmende arbeid, som har til hensikt å forhindre, utsette og minske konsekvensene av sykdom.

Hva bidrar til arbeidet med sykdomsforebygging?

Tidlig innsats: Uansett om det er forebygging av pandemier, psykiske lidelser blant barn og unge eller utenforskap, er den mest avgjørende faktoren for vellykket sykdomsforebygging og at tiltak settes inn tidlig og ofte før symptomene viser seg. Det handler om å organisere seg på tvers i kommunen og utnytte felles ressurser enda bedre.

Frivillig arbeid: Frivilligheten spiller en viktig rolle i forebygging av sykdom – både ved å skape gode fellesskaper og nettverk, men også ved å tilby helsefremmende tilbud og hjelp til utsatte grupper. Et godt samarbeid med frivilligheten er derfor relevant i forebyggelsen av sykdom blant innbyggerne.

Adgang til helsetjenester og tilbud: Åpen og enkel tilgang til helsetjenesten er viktig, da det øker sannsynligheten for at innbyggerne kommer seg til lege i tide slik at alvorlig sykdom kan forebygges. Helsestasjoner og skolehelsetjenesten bidrar dessuten til å forebygge sykdom ved å gi barn og foreldre støtte, veiledning og bekreftelse i deres valg og handlinger.

Planleggingsarbeid: Mye av det forebyggende arbeidet ligger i planlegging, fordi det i hovedsak handler om å forutse og sette i verk tiltak allerede før problemene oppstår. Gode planer, som vurderer og tar hensyn til helsekonsekvenser, er derfor viktig i sykdomsforebygging.

Har du tenkt på hvordan kommunen...

tenker på tidlig innsats på alle nivåer, organisatorisk, økonomisk og sosialt?

organiserer innsatsen på tvers?

sikrer lav terskel for benyttelse av helsetjenester og tilbud?

samarbeider med frivillige lag og organisasjoner om aktiviteter og tilbud som forebygger eller minsker konsekvensene av sykdom?

innarbeider tilbud som er spesialisert mot særlige utfordringer i kommunen?

gir som for innovasjon og ny tjenesteutvikling?

Inkludering og mangfold

Grunnloven §98 sier at alle er like for loven og at intet menneske må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling. Å kjempe mot konsekvensene av rasisme og diskriminering kreves for å minske sosiale helseforskjeller, og øke tryggheten og den generelle helsetilstand i befolkningen. Å bli anerkjent og inkludert er dermed helt grunnleggende elementer for god helse.

Hva har innvirkning på inkluderingen av alle innbyggerne i Stavanger?

Likestilling og mangfold: Likeverd er ikke noe vi kan ta for gitt. Å gi alle mennesker muligheter for å bruke sin egen stemme, ha kontroll i eget liv, og kunne påvirke sine omgivelser er grunnleggende. Dialog, ytringsfrihet og mangfold må vernes.

Fellesskap og ytringsklima: For å skape trygghet og fungere sammen, må felles verdier, normer og regler være i størst mulig grad uttalte. Vi må arbeide for kritisk tenking, og et samtaleklima som gir rom for ulike ytringer.

Rasisme og diskriminering: Negative holdninger og fordommer må avdekkes, og vi må være varsomme med å generalisere bestemte grupper. Informasjon om kritikkverdige forhold bør være så presis og gjennomsiiktig som mulig. Det er utarbeidet en handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion.

Utenforskap: Å kjenne seg utenfor fellesskapet kan ha mange årsaker. Det kan være marginalisering, stigmatisering og diskriminering, men også funksjonshemming, sykdom, kriminalitet, rus, avhengighet eller en særlig livssituasjon, som fører til isolasjon. Ofte leder utenforskap til lav deltakelse i utdanning og arbeidsliv, noe som øker sjansen for uhelse.

Har du tenkt på hvordan kommunen...

tydeliggjøre felles verdier og gir rom for kritisk tenking?

innretter tjenester og tilbud slik alle uansett bakgrunn kan benytte seg av dem?

sikrer inkludering gjennom måten vi kommuniserer på?

setter inn tiltak mot vold og mobbing i barnehage, skole og arbeidsliv?

arbeider for å anerkjenne og bruke de ulike kompetansene til innbyggere med ulik bakgrunn?

setter inn tiltak når rasisme og diskriminering blir tydelig?

Klima og miljø

Grunnloven slår fast at alle har rett til et miljø som sikrer helsen (§12) Klima og miljø er grunnleggende for levekår, og et bredt spekter av miljøforhold og klimaendringer påvirker både fysisk og psykisk helse. Derfor må også klima og miljø tenkes inn i kommunens arbeide for å fremme bedre helse blant innbyggerne. Se også kommunens klima- og miljøhåndbok

Hva betyr klima og miljø for helsen?

Energi-, mat- og vannforsyning: Å kunne dekke kritiske basisbehov er viktig for helsen. Rent vann og nok mat er noe vi ikke kan ta for gitt, og vi må ha en beredskap for kriser. Energi er et basisgode, og vi må sikre alle innbyggere tilgang på nok varme og energi til daglige gjøremål.

Klimaendringer: Forhold ved klima, miljø og natur kan påvirke befolkningens mentale og fysiske helse på flere måter: fra luftveis- og hjerte- og karsykdommer, allergier, skader og dødsfall knyttet til ekstremvær, til endringer i forekomst og spredning av smittsomme sykdommer og påvirkning på psyken i form av for eksempel sosial uro, angst og nedsatt kognitiv funksjon.

Miljøfaktorer: Påvirkninger fra miljøet, som spredning av virus, bakterier, utendørs luftforurensning, dårlig inneluft, kjemikalier og radon, er med på å utløse eller forverre alvorlige sykdommer. Støyplasser kan også føre til søvnforstyrrelser, redusert livskvalitet og redusert helse.

Har du tenkt på hvordan kommunen...

sørger for at klimamålene i Stavanger nås?

sikrer grøntområder som både gir lek, møteplasser og rekreasjon innenfor 300 meter?

sikrer at det kommunale smittevernet er forankret og systematisk?

arbeider systematisk med antimikrobiell resistens?

kommuniserer og sikrer vaksinasjonsprogrammer?

arbeider systematisk med HMS, kvalitet og samfunnsikkerhet?

Sikrer matjord i arealplaner

